

8 Πανελλήνιο ΣΥΝΕΔΡΙΟ

Εκπαίδευση & Πολιτισμός
στον 21ο αιώνα

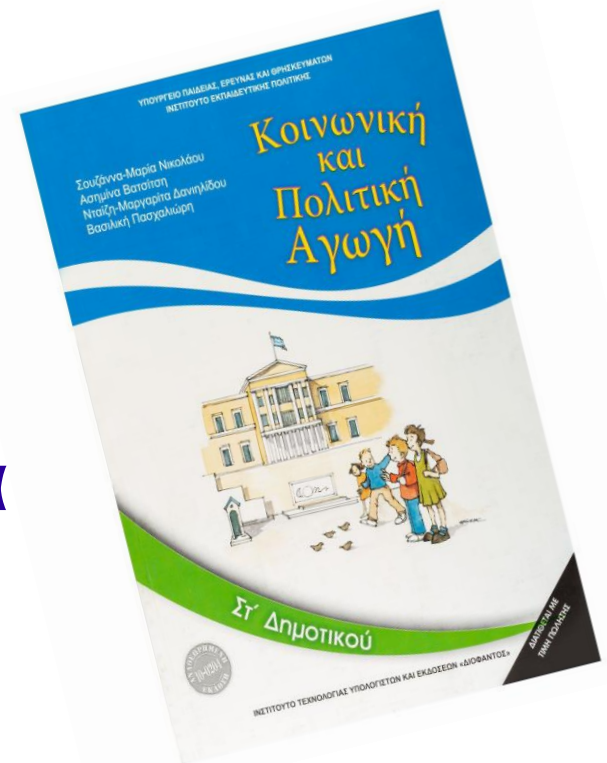

13-14 Μαΐου
2023

Κριτική μελέτη του προγράμματος σπουδών και του σχολικού εγχειριδίου της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής της Στ' τάξης του ελληνικού δημοτικού σχολείου

Μαριάννα Λεπίδα, m3lepida@gmail.com

Κριτική μελέτη του προγράμματος σπουδών και του σχολικού εγχειριδίου της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής της Στ' τάξης του ελληνικού δημοτικού σχολείου

Εισηγήτρια: Μαριάννα Λεπίδα

Θεωρητικό Πλαίσιο

Βασικές έννοιες:

πολίτης – πολιτική αγωγή

Πολίτης

Διάκριση της έννοιας σε τρία μέρη:

α) ατομικό, β) πολιτικό, γ) κοινωνικό

Πολιτική αγωγή

Η αγωγή για τη διαμόρφωση του πολίτη

Η Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή στο ελληνικό δημοτικό σχολείο

Μάθημα: *Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή*

Τάξεις διδασκαλίας του μαθήματος: **Ε' και ΣΤ'**

Διδακτικές ώρες που αναλογούν στο μάθημα εβδομαδιαίο ωρολόγιο πρόγραμμα του δημοτικού σχολείου: **1 διδακτική ώρα**

Η Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή στο ελληνικό δημοτικό σχολείο

Πρόγραμμα σπουδών του μαθήματος:

- Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών και Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγράμματος Σπουδών 2003
- Σχολικό εγχειρίδιο (Βιβλίο Μαθητή και Βιβλίο Δασκάλου) – έτος έκδοσης 2006
- Αναθεώρηση του προγράμματος σπουδών το 2011
- Νέο πρόγραμμα σπουδών δημοσεύθηκε τον Φεβρουάριο του 2023

Αντικείμενο της μελέτης

Διερεύνηση του περιεχομένου του προγράμματος σπουδών της ΚΠΑ της Στ' τάξης του 2003, της αναθεωρησής του που δημοσιεύθηκε το 2011, του σχολικού εγχειριδίου της Στ' τάξης που εκδόθηκε το 2006, και του νέου προγράμματος σπουδών, όπως αυτό δημοσιεύθηκε τον Φεβρουάριο του 2023

Μέθοδος έρευνας

- Ποιοτική ανάλυση περιεχομένου
- **Δόμηση περιεχομένου:** εντοπίζονται στο υπό μελέτη υλικό συγκεκριμένα θέματα και αυτά αναλύονται μέσω της παράφρασης
- Μονάδα ανάλυσης: το **θέμα**

Ερευνητικά ερωτήματα

- Ποια αντίληψη επικρατεί στο πρόγραμμα σπουδών και στο σχολικό εγχειρίδιο της ΚΠΑ για την έννοια του πολίτη, για τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των πολιτών;
- Ποια αντίληψη επικρατεί στο πρόγραμμα σπουδών και στο σχολικό εγχειρίδιο της ΚΠΑ για τη σχέση του πολίτη με βασικούς κοινωνικούς θεσμούς και ομάδες;
- Ποια αντίληψη επικρατεί στο πρόγραμμα σπουδών και στο σχολικό εγχειρίδιο της ΚΠΑ για τη σχέση του πολίτη με βασικούς ευρωπαϊκούς και διεθνείς οργανισμούς;

Αποτελέσματα της έρευνας

Ταξινομούνται με βάση το παρακάτω **σύστημα κατηγοριών**:

- Η έννοια του πολίτη - Δικαιώματα και υποχρεώσεις των πολιτών
- Σχέση του πολίτη με βασικούς κοινωνικούς θεσμούς και ομάδες
- Σχέση του πολίτη με ευρωπαϊκούς και διεθνείς οργανισμούς

Η έννοια του πολίτη – Δικαιώματα και υποχρεώσεις των πολιτών

Στο πρόγραμμα σπουδών του 2003 και του 2011 και στο σχολικό εγχειρίδιο του 2006, δε γίνεται ξεκάθαρη αναφορά στην έννοια του πολίτη, αλλά κυρίως προσεγγίζεται μέσω των πολιτικών δικαιωμάτων.

Ως προς τα πολιτικά δικαιώματα στο σχολικό εγχειρίδιο αναφέρεται ότι:

- *«Μπορούν να συμμετέχουν στις εκλογές ως ψηφοφόροι ή ως υποψήφιοι.*
- *Μπορούν να καταλαμβάνουν δημόσιες θέσεις (δικαστές, εκπαιδευτικοί, υπάλληλοι υπουργείων κτλ.)» (σελ. 54 του σχολικού εγχειριδίου)*

Η έννοια του πολίτη – Δικαιώματα και υποχρεώσεις των πολιτών

- Το πρόγραμμα σπουδών του 2023 αναφέρεται πιο ξεκάθαρα στην έννοια του πολίτη και τη συσχέτισή της με την ιθαγένεια:
«να εξηγούν τι σημαίνει να είναι κάποιος Έλληνας πολίτης και να περιγράψουν τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις που απορρέουν από την ελληνική ιθαγένεια» (ΦΕΚ 506/B/2-2-2023: 4834).
- Επιπλέον, η έννοια του πολίτη συνδέεται στενά με την ευρωπαϊκή ταυτότητα και την ψηφιακή εποχή:
«Να προσεγγίσουν την ιδιότητα του Ευρωπαίου πολίτη ως μέρος της δικής τους ταυτότητας» (ΦΕΚ 506/B/2-2-2023: 4834).
«Να αποσαφηνίσουν την έννοια του ψηφιακού πολίτη» (ΦΕΚ 506/B/2-2-2023: 4835).

Σχέση του πολίτη με βασικούς κοινωνικούς θεσμούς και ομάδες

- Τόσο στο πρόγραμμα σπουδών του 2003 και του 2011 όσο στο σχολικό εγχειρίδιο του 2006, γίνεται σημαντική αναφορά στην οικογένεια ως κοινωνικό θεσμό, στο εκπαιδευτικό σύστημα και την εκκλησία.
- Η έννοια της πολιτειότητας προσεγγίζεται μέσω της συμμετοχής του ατόμου σε βασικές κοινωνικές ομάδες, ενώ γίνεται αναφορά και σε μορφές κοινωνικής οργάνωσης, όπως οι δήμοι αλλά και σε διάφορες κοινωνικές ομάδες και συλλόγους.

Σχέση του πολίτη με βασικούς κοινωνικούς θεσμούς και ομάδες

- Το νέο πρόγραμμα σπουδών του 2023 διαφοροποιείται σε κάποιο βαθμό, καθώς ναι μεν γίνεται σημαντική αναφορά στην οικογένεια και το σχολείο, αλλά δίνεται αρκετή έμφαση στην ποικιλομορφία που τα χαρακτηρίζει και στα νέα δεδομένα που συνεπάγονται τα πολυπολιτισμικά χαρακτηριστικά τους.
- Στο πρόγραμμα σπουδών του 2023 δε γίνεται αναφορά στην εκκλησία, ενώ δίνεται αρκετή έμφαση στο κομμάτι της επίλυσης συγκρούσεων, της επικοινωνίας και της συνεργατικής δράσης, γεγονός που συνεπάγεται περισσότερες ευκαιρίες κριτικής εξέτασης των θεμάτων που διερευνώνται κάθε φορά.

Σχέση του πολίτη με ευρωπαϊκούς και διεθνείς οργανισμούς

Το πρόγραμμα σπουδών του 2003, αλλά και το πρόγραμμα σπουδών του 2011 εστιάζει στη γνωριμία και την κατανόηση βασικών όρων για τους ευρωπαϊκούς και διεθνείς οργανισμούς:

- *«Να γνωρίσουν τα βασικά χαρακτηριστικά της δομής και της λειτουργίας των κυριότερων κοινοτικών οργάνων. (...)*
- *Να γνωρίσουν τους βασικούς διεθνείς οργανισμούς και τους σκοπούς που εξυπηρετούν» (ΦΕΚ 303/Β/13-3-2003: 3973).*

Σχέση του πολίτη με ευρωπαϊκούς και διεθνείς οργανισμούς

- Στο νέο πρόγραμμα σπουδών του 2023 γίνεται κυρίως αναφορά στο κομμάτι της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της ευρωπαϊκής ταυτότητας των πολιτών.
- Αντί της αναφοράς σε διεθνείς οργανισμούς, δίνεται έμφαση στο κομμάτι των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των στόχων της βιώσιμης ανάπτυξης σε διεθνές επίπεδο:
- *«Να εμβαθύνουν στην κατανόηση των 17 στόχων βιώσιμης ανάπτυξης και να τους συνδέσουν με τις αρχές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων» (ΦΕΚ 506/B/2-2-2023: 4835).*

Συμπεράσματα

- Το μάθημα της ΚΠΑ της Στ' τάξης του ελληνικού δημοτικού σχολείου, όπως αυτό δομείται με το πρόγραμμα σπουδών του 2003 και την αναθεωρημένη έκδοση του 2011, καθώς και μέσω του σχολικού εγχειριδίου του μαθήματος που εκδόθηκε το 2006, δίνει αρκετή έμφαση στην ιδιότητα του πολίτη μέσω της συσχέτισής της με τα πολιτικά δικαιώματα και τη συμμετοχή του ατόμου σε βασικές κοινωνικές ομάδες, όπως η οικογένεια.
- Το σχολικό εγχειρίδιο του μαθήματος μεταδίδει γνώσεις που αφορούν στις βασικές λειτουργίες και τα χαρακτηριστικά βασικών κοινωνικών θεσμών, ενώ γίνεται σημαντική αναφορά σε ευρωπαϊκούς και διεθνείς οργανισμούς. Στο συγκεκριμένο πλαίσιο δε δίνονται ιδιαίτερες ευκαιρίες κριτικής εξέτασης των θεμάτων που εξετάζονται, καθώς κυρίως επιχειρείται η κατανόηση των δεδομένων που μελετώνται κάθε φορά.

Συμπεράσματα

- Όσον αφορά στο νέο πρόγραμμα σπουδών του 2023, παρατηρούνται διαφοροποιήσεις σε επίπεδο στοχοθεσίας και οργάνωσης.
- Στο πρόγραμμα σπουδών του 2023 γίνεται περισσότερο σαφής και ξεκάθαρη αναφορά στην έννοια του πολίτη, αλλά και στη συσχέτισή της με το κομμάτι της ευρωπαϊκής ταυτότητας και την έννοια του ψηφιακού πολίτη.
- Δίνεται έμφαση στη συμμετοχή του ατόμου σε βασικές κοινωνικές ομάδες όπως η οικογένεια, αλλά εξετάζεται εντονότερα το κομμάτι της πολιτισμικής ποικιλομορφίας και των αλλαγών που έχει επιφέρει σε βασικούς κοινωνικούς θεσμούς.

Συμπεράσματα

Στο νέο πρόγραμμα σπουδών του 2023, εκτός από την κατανόηση των βασικών κοινωνικών θεσμών και των λειτουργιών τους, δίνονται περισσότερες ευκαιρίες κριτικής εξέτασης των θεμάτων που εξετάζονται κάθε φορά σε σχέση με το πρόγραμμα σπουδών του 2003 και του 2011.